

**Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet MYO
HBYS Programı**

**Mali Hukuk Bilgisi
Dersleri**

ÜNİTE I

**KAMU EKONOMİSİ,
KAMU MALİYESİ,
MALİ HUKUK**

Özel Ekonomi, Özel Ekonominin İşleyişine Dair İlke ve Esaslar, Özel Kesim ile Özel Mal ve Hizmetlerin Özellikleri 1

- Ulusal ekonominin özel mal ve hizmetlerin üretim ve tüketimi ile ilgili olarak faaliyette bulunan kesimidir.
- Özel ekonominin kendine özgü bir işleyiş süreci ve buna dair kural ve ilkeleri vardır.
- Özel mal ve hizmetler, kişilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik mal ve hizmetlerdir.
- Özel mal ve hizmetlerde fayda tespit edilebilir ve bölünebilir nitelik taşır. Diğer bir deyişle kimin bu mal hizmetlerden ne kadar bir yarar sağladığı kolayca saptanabilir.
- Özel ekonomide üretilecek özel mal ve hizmetlerin niteliği ve niceliği arz ve talebe göre belirlenir.
- Özel mal ve hizmetlerden yararlanmak ancak bir bedel ödenmesi karşılığında söz konusu olabilir, bu tür mal ve hizmetlerden bedelsiz yararlanma söz konusu olamaz. Bedel ise arz ve talep dengesine göre oluşan piyasa fiyatıdır.

Özel Ekonomi, Özel Ekonominin İşleyişine Dair İlke ve Esaslar, Özel Kesim ile Özel Mal ve Hizmetlerin Özellikleri 2

- Özel mal ve hizmetlerde dışsallık söz konusudur.
- *Dışsallık (externality) bir malın üretimi veya tüketiminin o malın üreticisi veya tüketicisi dışındaki üçüncü kişilere bir yarar sağlaması veya bir maliyet yüklemesi durumudur. Bireylerin ve/veya kurumların iktisadi davranışları; başkalarının ekonomik seçimlerinin sonuçlarını (çıkarlarını, faydalarını) olumlu/olumsuz etkilediği hallerde dışsallık söz konusu olur.*
- Özel ekonomide bir kimsenin üretim veya tüketimi başkalarının üretim veya tüketimini etkiler. Diğer bir deyişle özel ekonomide bir ekonomik birimin üretim özellikle de tüketim kararı veya faaliyeti bir başka ekonomik birimin iktisadi durumuna doğrudan veya dolaylı etki yapabilir. Örneğin Bir kimsenin bir mal veya hizmeti tüketmesi başkalarının bu malı veya hizmeti tüketmelerine engel olur.
- Özel ekonomide kapasite sınırı görece dardır.
- Özel ekonominin faaliyet konusu olan özel mal ve hizmetler kural olarak özel kesim teşebbüslerince üretilir ancak kamu kesimi teşebbüsleri de bunu gerektiren sebepler varsa özel mal ve hizmet üretebilirler.

Özel Ekonomi, Özel Ekonominin İşleyişine Dair İlke ve Esaslar, Özel Kesim ile Özel Mal ve Hizmetlerin Özellikleri 3

- Özel kesimde eğer tam rekabet koşulları mevcutsa, neyin, ne kadar üretileceğine piyasa karar verir.
- Özel ekonomide üreticiler kâr maksimizasyonunu, tüketiciler ise fayda maksimizasyonunu amaçlar.
- Özel kesimde tüketiciler, piyasaya satın alma güçleri oranında egemendirler. Bir malın talebi artarsa fiyatı da yükselir. Uzun vadede piyasaya başka firmalar girmezse, mevcut firmalar piyasaya daha çok ürün aktarır; böylece arz-talep dengesi kendiliğinden oluşur. Piyasada tam rekabet söz konusu ise; firma, marjinal maliyet (MM), marjinal gelire (MG) eşit oluncaya kadar üretim yapar. Özel mal ve hizmetler arz ve talep dengesine göre oluşan piyasa fiyatı üzerinden satılır.
- Özel mallardan sadece bedelini ödeyen yararlanabilir. Bedel ödemeyenler ise özel mal ve hizmetlerden yararlanamazlar. Özel ekonomi bedavacılığı kabul etmez.

Kamu Ekonomisi, Kamu Ekonomisinin İşleyişine Dair İlke ve Esaslar, Kamu Kesimi ile Kamusal Mal ve Hizmetlerin Özellikleri

1

- Ekonomik faaliyetler temelde üretim ve tüketim faaliyetleri biçiminde gerçekleştirilmektedir.
- Devlet Anayasa uyarınca topluma ve toplumu oluşturan bireyler ve topluluklarına karşı bazı görevler üstlenmiş olup bu görevler kamu hizmetleri sunulmak sureti ile yerine getirilir.
- Kamu hizmetleri sunabilmek için devlet üretim ya da tüketim yapmak zorundadır. Bu bağlamda devlet kamusal mal ve hizmet üretimi için üretim ve tüketim yapar. Bunun için ise gelir elde edilmesi veya gider yapılması gerekir.
- Devletin mali boyutu önemli tutarlara ulaşan ekonomik faaliyetleri kamu ekonomisinin inceleme konusunu oluşturur.
- Ulusal ekonominin kamusal mal ve hizmetlerin üretim ve tüketimi ile ilgili olarak faaliyette bulunan kesimidir.
- Kamu ekonomisinin de kendine özgü bir işleyiş süreci ve buna dair kural ve ilkeleri vardır.

Kamu Ekonomisi, Kamu Ekonomisinin İşleyişine Dair İlke ve Esaslar, Kamu Kesimi ile Kamusal Mal ve Hizmetlerin Özellikleri

2

- Kamusal mal ve hizmetler toplu halde birlikte yaşamaktan kaynaklanan kamusal ihtiyaçların karşılanmasına yönelik mal ve hizmetlerdir.
- Kamusal mal ve hizmetlerde (özellikle de mutlak-tam kamusal mal ve hizmetlerde) fayda tespit edilemez ve bölünemez. Diğer bir deyişle kimin bu mal hizmetlerden ne kadar bir yarar sağladığı saptanamaz. Sadece yarı kamusal mal ve hizmetler bakımında kamusal faydanın yanı sıra bireysel fayda da söz konusu olduğu için fayda kısmen bölünebilir ve tespit edilebilir.

Kamu Ekonomisi, Kamu Ekonomisinin İşleyişine Dair İlke ve Esaslar, Kamu Kesimi ile Kamusal Mal ve Hizmetlerin Özellikleri

3

- Kamu ekonomisinde kamusal mal ve hizmet üretiminin niteliği ve niceliğini siyasal kararlar belirler. Siyasi iktidar sahipleri kamu yararı doğrultusunda bu konuda bir belirleme yaparlar.
- Fayda bölünüp tespit edilemediği için kamusal mal ve hizmetlerden yararlanmak kural olarak bir bedelsizdir. Ancak kamusal mal ve hizmetlerin üretimi ciddi maliyetler gerektirir. Kamusal mal ve hizmet üretiminin finansmanını kamu ekonomisine özgü kaynaklar ile sağlanır. Bu kaynaklara kamu gelirleri adı verilir. Bu gelirlerin pek çoğu kamu gücüne dayalı olarak toplanır. Vergiler bu tür kamu gelirlerinin en önde gelenidir.

Kamu Ekonomisi, Kamu Ekonomisinin İşleyişine Dair İlke ve Esaslar, Kamu Kesimi ile Kamusal Mal ve Hizmetlerin Özellikleri

4

- Kamusal mal ve hizmetlerde de dışsallık söz konusudur. Ancak bu dışsallık özel mal ve hizmetlerden farklıdır. Kamu ekonomisinde kapasite sınırları içinde kalmak koşulu ile bir kimsenin üretim veya tüketimi kural olarak başkalarının üretim veya tüketimini etkilemez ve engellemez.
- Kamu ekonomisinde kapasite sınırları daha yüksektir.
- Kamu ekonomisinde tüketime arz bireysel değil toplucadır ve tüketicilerin faydaları da birbirine eşittir.
- Kamu ekonomisinin faaliyet konusu olan kamusal mal ve hizmetler sadece kamu kesimi teşebbüsleri tarafından üretilebilir. Yarı kamusal mal ve hizmetlerin ise kamu kesimi teşebbüslerinin yanında özel kesim teşebbüsleri tarafından da üretilmesi mümkündür.

Ders sonu

